

BEWIJSMATERIAAL.

I.

Sobibor was in 1943 het vernietigingskamp van de uit Nederland gedeporteerde Joden. Het was gelegen ongeveer 80 K.M. ten Oosten van Lublin bij de Russisch-Duitse demarcatielijn.

Het was geen werkkamp, maar vernietigingskamp. Het bestond reeds in het jaar 1941 en er waren in het begin van 1943 reeds tienduizende Poolse, Russische en Oostenrijkse Joden vergast.

Het was een specifiek Joods kamp.
(Verklaringen 49, 72, 134, 177 en 192).

Er was één gaskamer, welke ongeveer 600 mensen kon bevatten. Het gas werd door de douches in de kamer gebracht. Wanneer de mensen waren overleden, wentelde de vloer en vielen de stoffelijke overschotten naar beneden. De bagage van de transporten werd gesorteerd; de goederen werden naar Duitsland gestuurd. (Verklaring 72).

Er vonden zo goed als geen selecties plaats. De getransporteerden werden vrijwel zonder uitzondering onmiddellijk vergast.

Van de trein van 10 Maart 1943 (1105 personen) werden ca. 60—80 jonge vrouwen en mannen voor werk uitgezocht, van het transport 17 Maart 1943 (964 personen) 35 mannen, van het transport 11 Mei 1943 (1446 personen) 80 mannen en van het transport 1 Juni 1943 (3005 personen) 81 jonge mannen; *de overigen van al deze transporten werden onmiddellijk vergast.*

Een deel der uitgezochte personen is in Sobibor te werk gesteld — uitsluitend voor werkzaamheden in verband met de vergassing — een ander deel is onmiddellijk doorgezonden naar naburige kampen in het district Lublin.

Getuigen vertellen, dat in de tijd van 9 April 1943 tot eind Juli 1943 regelmatig elke Vrijdag een transport uit Westerbork aankwam, dat onmiddellijk werd vergast. (Verklaring 72, 186).

Het transport van Westerbork naar Sobibor duurde drie dagen. Alle genoemde transporten zijn des Dinsdags uit Westerbork gegaan en bij een reisduur van drie dagen op Vrijdag in Sobibor aangekomen, behalve de beide transporten van 10 Maart en 17 Maart 1943, die op Woensdag zijn vertrokken en op Zaterdag aangekomen. (Verklaring 72 en 186).

Hiermede stemt overeen, dat in de tijd van eind Februari 1943 tot half Juli 1943 geen transporten uit Nederland in Auschwitz zijn aangekomen (verklaring 200). De naar Theresienstadt en naar Bergen-Belsen vertrokken treinen zijn in de boeken van Westerbork als zódanig aangemerkt.

Het staat derhalve vast, dat de mensen, die op Dinsdag respectievelijk Woensdag uit Westerbork naar Sobibor zijn gedeporteerd en

106

daar drie dagen later op Vrijdag respectievelijk Zaterdag zijn aangekomen, op deze Vrijdag respectievelijk Zaterdag in Sobibor zijn overleden; dit is de sterfdag van al deze mensen. (Uitgezonderd zijn natuurlijk de gevallen, waarnaar in dit rapport wordt verwezen).

Een z.g. kindertransport (uitsluitend bestaande uit kinderen met hun moeders) is uit Vught via Westerbork in Sobibor aangekomen en zonder enige selectie terstond vergast. (Verklaringen 35, 72).

Dit transport werd op 8 Juni 1943 in Westerbork samengesteld uit de op 6 en 7 Juni uit Vught vertrokken treinen.

In October 1943 waren van alle transporten uit Nederland in totaal nog ca. 800 mensen in Sobibor en in de naburige kampen (allen gelegen in het district Lublin) werkzaam.

Op 14 October 1943 brak in Sobibor een georganiseerde opstand uit tegen de Duitse S.S., omdat men bij geruchte had vernomen, dat alle kampbewoners op 16 October 1943 zouden worden doodgeschoten.

Zestien S.S.-mannen werden gedood, maar alle kampbewoners op ca. 30 mensen na, vonden als gevolg van deze opstand de dood; deze 30 trachtten te ontvluchten, maar er waren mijnen velden rondom het kamp en bij de ontvluchttingspoging is een aantal personen om het leven gekomen; de rest kon zich aansluiten bij Pools-Russische partizanen. (Verklaringen 35, 72).

Op 8 November 1943 vond de grote uitroeiingsactie der Duitsers tegen alle Joodse kampen en ghetto's in het district Lublin plaats en bij deze gelegenheid — op zijn laatst! — is het gehele kamp Sobibor geliquideerd, evenals alle andere kampen in de nabijheid en in het gehele district Lublin. (Verklaringen 35, 72, 122, 177, 178 en 192). Ook van diegenen, die niet onmiddellijk bij aankomst zijn vergast, kan dus worden aangenomen, dat zij uiterlijk op 8 November 1943 zijn overleden, met uitzondering van de negentien teruggekeerden.

II.

a. Uit de volgende vijf transporten zijn de hierna te noemen personen (z.g. *representanten*) teruggekeerd.

Trein 10 Maart 1943: 14 representanten.

Verkl. 44: Mej. Cato Polak, Wagenstraat 185, den Haag.

Verkl. 122: Mej. Sophie Huisman, Mathenesserlaan 405, R'dam.

Verkl. 134: Mej. Judith Eliazar, Pupillenstraat 65, Rotterdam.

Verkl. 134: Mevr. Bertha Jansen—Ensel, v. Brakelstr. 3b, R'dam.

— — — Mej. (Celine) Selina Ensel, v. Brakelstr. 3b, R'dam.

Verkl. 178: Mevr. Mirjam Penha—Blitz, Jekerstraat 14, A'dam.

Verkl. 188: Mej. Sophie Verduin, Kribbestraat 41, Amsterdam.

— — — Mej. Bepie v. Praag, Breitnerstraat 77, Rotterdam.

— — — Mej. Deetje v. Praag, Breitnerstraat 77, Rotterdam.

-- Mej. Suze Polak, Breugelstraat 213, den Haag.

-- Mej. Söre Polak, Breugelstraat 213, den Haag.

Verkl. 215: Mevr. Jeanette de Vries—Blitz, Palestrinastraat 26, Amsterdam.

Verkl. 180: Zusters Sientje en Jetje Veterman, Sanatorium, Helleendoorn.

Trein 17 Maart 1943: Eén representant.

Verkl. 186: Heer Elias Isak Alex Cohen, Tugelaweg 47 II, A'dam.

Trein 6 April 1943: Twee representanten.

Verkl. 35: Mevr. Saartje Engel—Wijnberg, Nw. Veemarkt 23, Zwolle.

Verkl. 72: Mej. Ursula Stern, Nieuwe Gracht 88, Utrecht.

Trein 11 Mei 1943: Eén representant.

Verkl. 192: Heer Jozef Wins, Kerkstraat 403a, Amsterdam.

Trein 1 Juni 1943: Eén representant.

Verkl. 177: Heer Jules Schelvis, Singel 498 I, Amsterdam.

Van deze vijf treinen staat dus met wiskundige zekerheid vast, dat deze transporten uit Westerbork naar Sobibor zijn vertrokken en daar aangekomen.

b. Van de volgende twaalf treinen zijn in het district Sobibor personen herkend:

Trein 2 Maart 1943: 14 personen.

"	10	"	"	39	"
"	17	"	"	6	"
"	23	"	"	1	"
"	6 April	"	"	28	"
"	13	"	"	3	"
"	20	"	"	32	"
"	27	"	"	12	"
"	4 Mei	"	"	3	"
"	11	"	"	76	"
"	18	"	"	41	"
"	1 Juni	"	"	29	"
"	8	"	"	3	"
"	29	"	"	3	"
"	6 Juli	"	"	1	"
"	13	"	"	13	"
"	20	"	"	55	"

De namen van deze personen (zie overzicht in de bijlage) zijn aan getuigenverklaringen ontleend.

De registratieboeken van Westerbork doen uitkomen met welke treinen deze personen waren vertrokken. De conclusie is dus gerechtvaardigd dat alle mensen, die op deze datum van vertrek uit Westerbork zijn gedeporteerd, met de dienovereenkomstige treinen naar Sobibor zijn gegaan en daar om het leven gebracht.

c. Van de volgende treinen:

Vertrek: 30 Mrt. 1943 (Dinsdag) Aank.: 2 April 1943 (Vrijdag)
„ 25 Mei 1943 (Dinsdag) „ 28 Mei 1943 (Vrijdag)

zijn noch representanten teruggekeerd, noch personen in Sobibor herkend.

Maar hun vertrekdata vallen *tussen* die van de sub a. en b. genoemde treinen; ook zijn zij op een Dinsdag vertrokken, en zouden op een Vrijdag in Sobibor zijn aangekomen bij een reisduur van drie dagen (zie ook de andere treinen).

Inderdaad zeggen de getuigen (*verklaringen 72 en 186*) dat in die *tijdelijke* Vrijdag een trein uit Westerbork in Sobibor is aangekomen. Dus volgt uit het schema der vertrekdata, in verband met de getuigenverklaringen, dat ook deze treinen inderdaad naar Sobibor zijn gegaan, wat ook overeenkomt met het feit (*verklaring 200*), dat in deze periode geen treinen in *Auschwitz* zijn aangekomen (de naar Theresiënstadt en Bergen-Belsen vertrokken treinen zijn in de boeken van Westerbork als zodanig aangemerkt).

Ook al zijn tot nu toe van deze treinen geen personen in Sobibor herkend, toch kan als zeker worden aangenomen, dat ook deze treinen behoren tot de categorie der deportatie naar Sobibor.

DETAILS OVER ENIGE TREINEN.

Verklaringen 49, 122, 134, 178, 180 en 188

Trein 10 Maart 1943: Hiervan zijn veertien representanten (alleen vrouwen), maar zij hebben slechts enkele uren in Sobibor vertoefd en zijn toen verder gegaan naar kampen in het district Lubin. Uitgezocht voor werk zijn ongeveer 60—80 mensen (jonge mannen en meisjes). De rest is vermoord.

Verklaring 186.

Trein 17 Maart 1943: Eén representant (man). Voor werk zijn slechts uitgezocht 35 mannen tot de leeftijd van 40 jaar. *Vrouwen* zijn niet voor werk uitgezocht. De rest is vergast. Getuige is onmiddellijk na aankomst in Sobibor naar een kamp in het district Lublin doorgezonden.

Verklaringen 35 en 72

Trein 6 April 1943: Twee representanten (vrouwen). *Slechts twee getuigen hebben de gehele duur van 9 April tot 14 October 1943 in Sobibor vertoefd.* Uitgezocht voor werk zijn ca. 30 jonge mannen en 16—28 meisjes. De rest is vergast. Deze getuigen hebben verklaringen afgelegd over de opstand in October 1943.

Verklaring 192.

Trein 11 Mei 1943: Eén representant (man). Tachtig mannen zijn voor het werk uitgezocht en *geen* vrouwen. De rest is vergast. Getuige is onmiddellijk na aankomst in Sobibor door-gestuurd naar een kamp in het district Lublin.